ਪਾਠ-9

ਥਾਲ਼ (ਲੇਖਕ-ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਦੇਵ ਮਾਦਪੁਰੀ)

1. ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਉੱਤਰ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ੳ. ਥਾਲ਼ ਕਿਸ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ?
ਉੱਤਰ : ਥਾਲ਼ ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਟੱਪ ਕੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀਆਂ ਬਰੂਹਾਂ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅ. ਥਾਲ਼ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਖੇਡ ਕਿਵੇਂ ਖੇਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?
ਉੱਤਰ : ਥਾਲ਼ ਪਾਉਣ ਲਈ ਖਿੱਦੋ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਖਿੱਦੋ ਨੂੰ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉਛਾਲ ਤਲ਼ੀ ਉੱਤੇ ਬੋਚ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਲ਼ੀ ਨਾਲ਼ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬੜ੍ਹਕਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ਼-ਨਾਲ਼ ਥਾਲ਼ ਦੇ ਬੋਲ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ਼ ਹੀ ਥਾਲ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ੲ. ਇਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਗਿਣਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ਉੱਤਰ : ਇਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ। ਉਂਞ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁੜੀਆਂ ਇਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸ. ਕੁੜੀਆਂ ਥਾਲ਼ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡਣ ਵੇਲ਼ੇ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ?
ਉੱਤਰ : ਥਾਲ਼ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡਣ ਸਮੇਂ ਕੁੜੀਆਂ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵੀਰ, ਭਾਬੀ ਤੇ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹ. ਇਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤ-ਹਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ਉੱਤਰ : ਖਿੱਦੋ ਨੂੰ ਬੁੜ੍ਹਕਾਉਂਦਿਆਂ ਜਿਸ ਕੁੜੀ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਥਾਲ਼ ਪਾਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕ. ਇਸ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਆਏ ਪਹਿਲੇ ਥਾਲ਼ ਦੇ ਕੀ ਬੋਲ ਹਨ?
ਉੱਤਰ : ਥਾਲ਼, ਥਾਲ਼, ਥਾਲ਼
ਮਾਂ ਮੇਰੀ ਦੇ ਲੰਮੇ ਵਾਲ਼
ਪਿਓ ਮੇਰਾ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ
ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਨੇ ਬਾਗ਼ ਲਵਾਇਆ
ਅੰਦਰੋਂ ਪਾਣੀ ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਆਇਆ
ਰੁੜ੍ਹ-ਰੁੜ੍ਹ ਪਾਣੀਆ
ਸੁਰਮੇਦਾਨੀਆਂ
ਸੁਰਮਾ ਪਾਵਾਂ
ਕੱਜਲ਼ ਪਾਵਾਂ
ਪਾਵਾਂ ਫੁੱਲ ਗੁਲਾਬ ਦਾ,
ਭਾਬੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ੁਲਫ਼ਾਂ ਵਾਲ਼ੀ
ਵੀਰ ਮੇਰਾ ਸਰਦਾਰ।
ਆਲ ਮਾਲ
ਹੋਇਆ ਬੀਬੀ
ਪਹਿਲਾ ਥਾਲ਼।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਖ. ਥਾਲ਼ ਦੇ ਬੋਲ ਕਦੋਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ?
ਉੱਤਰ : ਖਿੱਦੋ ਦੇ ਬੁੜ੍ਹਕਣ ਜਾਂ ਟੱਪਾ ਲਾਉਣ ਨਾਲ਼ ਹੀ ਥਾਲ਼ ਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

2. ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਭਰੋ :

(ੳ) ਥਾਲ਼ **ਪੰਜਾਬੀ** ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰੀ ਲੋਕ-ਖੇਡ ਹੈ।
(ਅ) ਇਹ ਖੇਡ ਘਰਾਂ ਦੇ **ਦਲਾਨਾਂ** ਵਿੱਚ ਖੇਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।
(ੲ) ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ **ਕੁੜੀਆਂ** ਇਹ ਖੇਡ ਖੇਡਦੀਆਂ ਹਨ ।
(ਸ) ਜਿਸ ਕੁੜੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ **ਥਾਲ਼** ਪਾਏ ਹੋਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਤੂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
(ਹ) ਇਹ ਗੀਤ ਖਿੱਦੋ ਦੀ ਗਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ **ਸੁਰ** ਤੇ **ਤਾਲ਼** 'ਤੇ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

3. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋ –

1. **ਮੋਹ (ਪਿਆਰ)–** ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਮੋਹ ਕਰਦੀ ਹੈ।
2. **ਦਲਾਨ (ਘਰ ਦਾ ਛੋਟਾ ਵਿਹੜਾ)–** ਥਾਲ਼ ਖੇਡ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦਲਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।
3. **ਸੁਗੰਧੀ (ਖ਼ੁਸ਼ਬੋ)–** ਫੁੱਲ ਸੁਗੰਧੀ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ਹਨ।
4. **ਮਨੋਰੰਜਨ (ਮਨ–ਪਰਚਾਵਾ)–** ਥਾਲ਼ ਖੇਡ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਵਧੀਆ ਸਾਧਨ ਹੈ ।
5. **ਦਿਲਚਸਪ (ਮਜ਼ੇਦਾਰ)–** ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ।
6. **ਉਤਸੁਕਤਾ (ਅੱਗੇ ਜਾਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ)–** ਇਹ ਫ਼ਿਲਮ ਬੜੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਭਰੀ ਹੈ ।

3. ਵਿਆਕਰਨ :

ਉਹ ਸ਼ਬਦ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਾਂਵ ਜਾਂ ਪੜਨਾਂਵ ਨਾਲ਼ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੱਸੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ :- **ਤੇਜ਼** ਹਵਾਵਾਂ, **ਲਾਲ** ਮਿੱਟੀ, **ਕਾਲ਼ਾ** ਘੋੜਾ, **ਗੋਰਾ** ਮੁੰਡਾ ਆਦਿ ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ :

1. ਗੁਣ–ਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
2. ਸੰਖਿਆ–ਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
3. ਪਰਿਮਾਣ–ਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
4. ਨਿਸਚੇ–ਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
5. ਪੜਨਾਵੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਕੀਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹਨ :

- ਇਹਦੇ ਖੇਡਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ **ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੌਖਾ ਤੇ ਸਰਲ** ਹੈ।
- ਥਾਲ਼ ਦੀ ਖੇਡ **ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪ** ਹੈ।
- ਇਹ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ **ਹਰਮਨ–ਪਿਆਰੀ ਲੋਕ ਖੇਡ** ਹੈ।
- ਥਾਲ਼ਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਵਿੱਚ **ਥੋੜ੍ਹਾ–ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਅੰਤਰ** ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਬੋਲ ਹਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ **ਮੋਹ–ਮੁਹੱਬਤਾਂ** ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਖਿਲਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
- ਵੀਰ ਮੇਰਾ **ਲੰਮਾ**, ਭਾਬੋ ਮੇਰੀ **ਪਤਲੀ**।
- **ਨਿੱਕੀਆਂ** ਬਾਲੜੀਆਂ ਰਬੜ ਦੀ ਗੇਂਦ ਨਾਲ਼ ਥਾਲ਼ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।
- **ਦਰਜਨਾਂ** ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਥਾਲ਼ ਮਿਲ਼ਦੇ ਹਨ ।